

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק**בג"ץ 11163/03****בג"ץ 5007/07**

בפני :

כבוד הנשיאה ד' ביניש
 כבוד המשנה לנשיאה א' ריבלין
 כבוד השופטת א' פרוקצ'יה
 כבוד השופט א' א' לוי
 כבוד השופט א' גרוניס
 כבוד השופטת מ' נאור
 כבוד השופט ס' גובראן

העותרים בבג"ץ 11163/03 :
 1. ועדת המעקב העליונה לענייני הערבים בישראל
 2. ועדת המעקב העליונה לענייני החינוך הערבי
 בישראל
 3. עדאלה - המרכז המשפטי לזכויות המיעוט
 הערבי בישראל

העותרים בבג"ץ 5007/07 :
 1. אורט ישראל
 2. רשת עמל 1 בע"מ
 3. נשי אמ"ת
 4. מרכז השלטון המקומי בישראל

נגד

המשיב בבג"ץ 11163/03 : ראש ממשלת ישראל

המשיבה בבג"ץ 5007/07 : מדינת ישראל – משרד החינוך

בקשה לפי [פקודת בזיון בית משפט](#)
 ועתירה למתן צו על תנאי וצו ביניים

תאריך הישיבה : י"א בחשוון התשס"ט (09.11.2008)

בשם העותרים בבג"ץ 11163/03 : עו"ד חסן ג'בארין

בשם העותרים 1-3
 בבג"ץ 5007/07 : עו"ד הדס בן נפתלי

בשם העותר 4 בבג"ץ 5007/07 : עו"ד נתן מאיר

בשם המשיב בבג"ץ 11163/03
והמשיבה בבג"ץ 5007/07 : עו"ד דנה בריסקמן ; עו"ד אילאיל אמיר

<p>להחלטה בעליון (17-06-2007): בגץ 11163/03 ועדת המעקב העליונה לענייני הערבים בישראל נ' ראש ממשלת ישראל שופטים: א' פרוקצ'יה, ה' ד' ביניש, ה' א' ריבלין עו"ד: רפיק חסן ג'בארין, אילן גולדשמידט, הדס בן נפתלי, נעה בן אריה, דנה בריסקמן, אילאיל אמיר</p> <p>לתגובה בטענות (03-09-2008): בגץ 11163/03 ועדת המעקב העליונה לענייני הערבים בישראל - ב"כ עו"ד חסן ג'בארין, עו"ד סאוסן זהר נ' ראש ממשלת ישראל עו"ד: חסן ג'בארין, סאוסן זהר</p> <p>לבקשה לפי פקודת בזיון בית-משפט בטענות (13-07-2008): בגץ 11163/03 ועדת המעקב העליונה לענייני הערבים בישראל - ב"כ עו"ד חסן ג'בארין, עו"ד סאוסן זהר נ' ראש ממשלת ישראל עו"ד: חסן ג'בארין, סאוסן זהר</p> <p>לפסק-דין בעליון (27-02-2006): בגץ 11163/03 ועדת המעקב העליונה לענייני הערבים בישראל נ' ראש ממשלת ישראל שופטים: אהרן ברק, מישאל חשין, דורית ביניש, אליעזר ריבלין, אילה פרוקצ'יה, אדמונד לוי, סלים ג'ובראן עו"ד: דנה בריסקמן, רננה קידר, חסן רפיק ג'בארין</p>

מיני-רציו:

* ביום 27.2.06 הורה בג"צ כי יש לבטל את החלטת הממשלה 2288, משום שהתקבלה בחוסר סמכות ומשום שתוצאתה מפלה לרעה את תושביה הערבים של המדינה. בג"צ מותח ביקורת קשה על המדינה שטרם יישמה פס"ד זה במלואו, אולם, מאפשר דחייה נוספת, עד ל 1.9.09.

* בתי-משפט – פסק-דין – יישומו

* משפט חוקתי – זכויות הפרט – שוויון בפני החוק

דיון בפני מותב של שבעה שופטים בשאלת מועד יישום פסק דין, שניתן ביום 27.2.06 בבג"ץ 11163/03, שבו נתקבלה עתירה כנגד החלטת הממשלה מס' 2288, שקבעה, בין השאר, אזורי עדיפות לאומית בתחום החינוך. בפסק הדין נקבע שיש לבטל את החלטת הממשלה, וזאת משני טעמים. הן משום שהתקבלה בחוסר סמכות, שכן הגדרתם של אזורי עדיפות לאומית הינה בבחינת הסדר ראשוני שצריך להיעשות בחקיקת הכנסת והן משום שמדובר בהחלטה שתוצאתה מפלה לרעה את תושביה הערבים של מדינת ישראל. מועד הבטלות של החלטה מס' 2288 נקבע לשנים-עשר חודשים מיום מתן פסק הדין, על אף מספר דיונים ודחיות שניתנו למדינה, טרם יושם פס"ד במלואו. העותרים טוענים לביזיון ביהמ"ש ואילו המדינה מבקשת דחיה נוספת.

בג"צ (בהרכב של שבעה שופטים, מפי הנשיאה ד' ביניש) קיבל חלקית את בקשת הדחיה ופסק כי:

העניין דנן הוא ביטוי חמור לחרות שנוטלים לעצמם המשיבים שלא לקיים את פסק דינו של בית משפט זה. ההצהרה על ביטול מפת אזור עדיפות לאומית אינה מקיימת את פסק הדין כל עוד חלוקת ההטבות מתנהלת על-פי מתכונת העבר, אשר נקבע בפסק הדין כי היא מפלה ופוגעת בשוויון. מבחן היישום הוא בהימנעות המדינה מחלוקת הטבות באופן המפלה לרעה את היישובים הערביים בישראל ואינו בהצהרה פורמלית, אשר לעת הזו הביטוי המעשי שלה בשטח הוא מוגבל.

אכן, משרד החינוך נקט בפעולות לקידום היישום של פסק הדין, ופעל מתוך כוונה להפחית את הפגיעה ביישובים שנהנו מהטבות כדי לא לגרום לתוצאה קשה להם. אולם, בפני המדינה עומדות דרכים נוספות שלא לפגוע באותם יישובים; בג"צ איננו קובע הנחיות לגבי אופן יישום של פסק הדין, שכן החלוקה של המשאבים היא עניין למדיניות הממשלה; עם זאת, בג"צ מתקשה לראות בנסיבות העניין מדוע לא הובאה בגדר הכנת התקציב, מאז ניתן פסק הדין, החובה לקיים את פסק הדין.

על אף האמור לעיל, בהתחשב בכך שאנו מצויים כיום בעיצומה של שנת הלימודים תשס"ט, בהתחשב בקושי התקציבי הכרוך ביישום מלא של פסק הדין ובצורך להמשיך בשנות הלימודים השוטפות ביישובים שהסתמכו על הטבות שהובטחו להם, אין מנוס מלהיעתר חלקית לבקשת המדינה לדחייה נוספת במועד השלמת היישום המלא של פסק הדין. אולם, הקושי אינו יכול להצדיק דחייה כה משמעותית נוספת ביישום פסק הדין – חובה המוטלת על המדינה בכללותה. לפיכך הורה בג"צ על דחיית מועד היישום של פסק הדין בבג"צ 11163/03 עד ליום 1.9.09, תחילת שנת הלימודים הבאה.

בהתחשב בכך שבמשך התקופה הנדונה קיים בג"צ דיונים לבירור בקשות המדינה לדחיית מועד יישומו המלא של פסק הדין, אין מתקיימים במקרה דנן התנאים המקימים עילה לפי פקודת ביזיון בית המשפט, ובקשת העותרים לעניין זה נדחת.

החלטה

הנשיאה ד' ביניש:

1. ביום 27.2.06 ניתן על ידי הרכב של שבעה משופטי בית משפט זה פסק הדין בבג"צ 11163/03, שבו נתקבלה עתירה כנגד החלטת הממשלה מס' 2288, שקבעה, בין השאר, אזורי עדיפות לאומית בתחום החינוך. בפסק הדין נקבע שיש לבטל את החלטת הממשלה, וזאת משני טעמים. הן משום שהתקבלה בחוסר סמכות, שכן הגדרתם של אזורי עדיפות לאומית הינה בבחינת הסדר ראשוני שצריך להיעשות בחקיקת הכנסת והן משום שמדובר בהחלטה שתוצאתה מפלה לרעה את תושביה הערבים של מדינת ישראל. מועד הבטלות של החלטה מס' 2288 נקבע לשנים-עשר חודשים מיום מתן פסק הדין.

2. כחלוף שנה ביום 1.3.07, היום האחרון שנועד ליישום פסק הדין, הגישה המדינה בקשה לדחיית מועד הבטלות של החלטת הממשלה עד ליום 1.9.07. זאת, נוכח הכוונה להסדיר את סוגיית ההסמכה לקביעת אזורי עדיפות לאומית בהצעת חוק אזורי עדיפות לאומית, התשס"ז-2007, שאותה עת עברה בקריאה ראשונה. באשר לסוגיית ההפליה בהקצאת המשאבים נמסר לבית המשפט כי החל תהליך גיבושם של קריטריונים חלופיים לחלוקת התקציבים במשרד החינוך, שיותאמו לצרכי המערכת תוך שמירה על עקרון השוויון, וכי תהליך מורכב ודורש היערכות של משרד החינוך. מאחר

שהקצאת התקציבים בתחום החינוך נעשית בהתאם למועדי שנת הלימודים נתבקשה דחייה של מועד בטלות החלטת הממשלה עד ליום 1.9.07, וזאת כדי למנוע את הקשיים שעלולים להיווצר כתוצאה מביטול תקציבים באמצע שנת הלימודים. העותרים התנגדו לבקשה לדחיית מועד הבטלות של החלטת הממשלה וטענו כי במהלך התקופה שחלפה מאז ניתן פסק הדין לא פעלה המדינה כלל לצמצום הפער בין יישובים יהודים ליישובים ערבים בתחום החינוך.

ביום 7.6.07 הגישה המדינה הודעת עדכון נוספת ובמסגרתה ביקשה כי יתאפשר לה להתחיל ליישם את פסק הדין באופן מדורג, כך שאמות המידה הקודמות למתן תמיכות תקציביות ימשיכו לחול במשך ארבע שנות לימודים נוספות (תשס"ח, תשס"ט, תש"ע ותשע"א) ובשנת תשע"ב יחולו אמות המידה החדשות באופן מלא. המדינה הדגישה את הקושי הרב שקיים, לטענתה, ביישום המידי של הקריטריונים החלופיים. נטען, כי יישום פסק הדין עלול לחייב פיטורין נרחבים של מורים ולהביא להכבדה תקציבית גדולה על משרד החינוך. ביום 17.6.07 נערך בפני הרכב השופטים של הנשיאה ד' ביניש, המשנה לנשיאה א' ריבלין והשופטת א' פרוקצ'יה דיון בבקשת המדינה לדחיית מועד היישום של פסק הדין. בדיון שהתקיים הצביעה המדינה על הצעדים שנקטה כחלק מההיערכות משרד החינוך ליישום פסק הדין. בעקבות הדיון ניתנה החלטתנו בזו הלשון:

"במצב שנוצר אנו מצויים היום, ערב סיום שנת הלימודים ומועד בו יש לקבוע כבר עתה את מתכונת הקיצוצים או ההטבות שיתקיימו בשנת הלימודים הבאה. מקובל עלינו, ואף העותרים אינם חולקים על כך, כי ביטול הפערים בחינוך והאפליה של המגזר הערבי בתחום החינוך אינו יכול להיעשות באחת, ולא על חשבון יישובים אחרים במגזר היהודי שיש להם אינטרס הסתמכות מוגן בתוכניות העבודה הנוכחיות שלהן. גישתנו זו אף באה לידי ביטוי בפסק הדין שניתן על ידינו בעתירה בבג"ץ 11163/03. עם זאת, גם אם יש ליישם את התוכנית על פי מדרג מתוכנן מראש, לא נחה דעתנו שנעשה כל שניתן מצד הממשלה ליישם את פסק הדין לשם צמצום הפערים תוך זמן סביר. יש לעשות מאמץ לגבש תוכנית שלא תפגע באופן בלתי מידתי ביישובים שנהנו עד כה מההסדר הקודם ועם זאת תביא בחשבון את הצורך בהשוואת ההטבות בחינוך בתקופה הנראית לעיין. (ההדגשה שלי – ד.ב.)."

לאחר ששמענו את טענות הצדדים בשתי העתירות שלפנינו באנו למסקנה כי במועד הנוכחי יש לאפשר את יישום התוכנית של משרד החינוך לשנה הקרובה, ובכך ניתנת למשרד החינוך הדחייה המבוקשת על ידו לתקופת השנה הבאה. בהתאם לכך אף מתקבלת הודעת מנכ"ל משרד החינוך כי לא יהיה צורך לממש את הודעות הפיטורין שנשלחו למורים תוך שימוש בטענה כי פיטורין אלה מתחייבים מפסק הדין שניתן בבג"ץ 11163/03.

במהלך התקופה שעד לתחילת שנת הלימודים יבואו אנשי משרד החינוך בדברים עם נציגי העותרים בבג"ץ 11163/03 וכן עם נציגי העותרים בבג"ץ 5007/07, ואף עם רשויות שלא עתרו שהתכנית לשנה הבאה אמורה להשפיע על תקציביהן ועבודתן, ויציגו להם את הפרטים שהם מבקשים ליישם, בקיצוץ מצד אחד ובהטבות מצד אחר. עד ליום 1.12.2007 יגישו המשיבים הודעה מעדכנת ביחס להסדרים שהושגו, אם בהסכמה ואם על פי תכנית עבודה חדשה, והעותרים יוכלו להגיש תגובה על ההודעה בתוך עשרה ימים מקבלת הודעת המשיבים.

במתן הדחייה המבוקשת למשך שנת הלימודים הבאה התחשבנו באילוצים המעורבים בהכנת תכנית היישום, ואיננו רואים כי עלינו לבחון את התכנית לגופה במסגרת הדיון ביישום פסק הדין בעתירה 11163/03.

לאחר קבלת הודעות הצדדים, נחליט אם יש מקום לקיים דיון נוסף בפנינו ביחס למועדי היישום, אף כי נקווה כי דיון כזה יתייתר.

בסיומו של הליך זה ניתנה למדינה ארכה עד לסיום שנת הלימודים כדי שתמצא הדרך ליישם את פסק הדין ללא צורך בפיטורין של מספר רב של מורים.

3. ביום 3.12.07 הוגשה הודעת עדכון נוספת מטעם המדינה, שבמסגרתה הוגש תצהירה של מנכ"ל משרד החינוך בדבר יישום פסק הדין. בתצהיר התייחסה מנכ"לית משרד החינוך להסדרים השונים אותם מגבש משרד החינוך לשם יישום פסק הדין. לגבי רכיב ה"מוחזקות" (רכיב תקציבי המיועד לתגמול בתי ספר מרוחקים וקטנים שלא מבחירה), שהוא הרכיב המשמעותי בהסדר, נמסר כי קיצוץ התקציבים והסתתם יתפרש על פני חמש שנים, על מנת לאפשר לבתי הספר המקוצצים להיערך בהתאם ולהימנע ככל שניתן מפיטורי מורים. עם זאת, נמסר כי תוספת התקציב על-פי מודל ה"מוחזקות" החדש שגובש, המבוסס על תנאי סף שוויוניים, תושלם תוך ארבע שנים.

מתצהירה של מנכ"לית משרד החינוך עולה עוד, כי בעקבות תחילת יישומו של המודל החדש בשנת הלימודים תשס"ח קיבלו מספר יישובים לא יהודיים תקציב "מוחזקות" שלא זכו לו קודם לכן. הסדר תקציבי נוסף שאליו התייחסה מנכ"לית משרד החינוך בתצהירה הוא תקצוב גני הילדים לגילאי 3-4. בתצהיר נמסר כי משרד החינוך גיבש תכנית להפחתה מדורגת במשך חמש שנים של ההטבות ליישובים, אשר נקבע בפסק הדין כי העדפתם מהווה הפלייה פסולה. באשר לרכיב התקציבי של השתתפות המדינה בתקציבי ההסעות של הרשויות המקומיות נמסר בתצהירה של מנכ"לית משרד החינוך כי גובש קריטריון חדש המחליף את הקריטריון של אזורי עדיפות לאומית, כי תוספת המימון לרשויות המקומיות הזכאיות בהתאם לקריטריונים החדשים תועבר במלואה כבר בשנת הלימודים תשס"ט, וכי בשנת הלימודים תש"ע יושלם הקיצוץ בתקציבים שניתנו בהתאם לקריטריונים הקודמים. הסדר תקציבי נוסף אליו התייחסה מנכ"לית משרד החינוך בתצהירה הוא התמריצים שחולקו למורים באזורי עדיפות לאומית. בעניין זה נמסר בתצהיר הנזכר כי החל מיום 1.3.07 בוטל תמרוץ מורים חדשים בשל עבודה או מגורים באזורי עדיפות לאומית, וכי בנוגע למורים הוותיקים בכוונתו של משרד החינוך (בהתאם לפסק דינו של בית הדין הארצי לעבודה) לפתוח במשא ומתן עם ארגוני המורים בשאיפה להגיע לביטול התמריצים בהדרגה בתוך חמש שנים. כן נמסר בתצהיר כי מנכ"לית משרד החינוך הורתה לאנשי המקצוע לגבש שיטת תמרוץ חדשה למורים, אשר תתבסס על קריטריונים שוויוניים, ללא כל זיקה, ישירה או עקיפה, למפת אזורי העדיפות הלאומית שנפסלה.

4. ביום 29.6.08 נערך דיון נוסף בסוגית יישום פסק הדין בפני הנשיאה ד' ביניש, המשנה לנשיאה א' ריבלין והשופטת א' פרוקצ'יה. לקראת הדיון הגישה המדינה ביום 26.6.08 הודעה מעדכנת נוספת בדבר יישום פסק הדין. בהודעה נטען כי משרד החינוך ממשיך לפעול ליישום הדרגתי של פסק הדין בנוגע לרכיבים התקציביים השונים אליהם התייחסה מנכ"לית משרד החינוך בתצהירה, כמפורט לעיל. העותרים בבג"ץ 11163/03 הגישו מצידם ביום 25.6.08 בקשה לפי פקודת ביזיון המשפט בטענה כי תכנית המדינה ליישום הדרגתי של פסק הדין במשך חמש שנים אינה עולה בקנה אחד עם דחיית מועד הבטלות של החלטת הממשלה במשך שנה, שנקבעה בפסק הדין עצמו, ועם החלטת בית המשפט מיום 17.6.07 לדחות את יישום פסק הדין למשך שנת הלימודים תשס"ח. כן טענו העותרים כי המדינה לא פעלה כנדרש ממנה ליישום פסק הדין במועד, ולמעשה ביקשה להאריך את המועד ליישום פסק הדין משישה חודשים לחמש שנים. בהחלטת ההרכב בעקבות הדיון שהתקיים ביום 29.6.08 נקבע כי המדינה

תגיש הודעה מעדכנת בדבר עמדת הממשלה באשר לחובתה ליישום פסק הדין החל משנת הלימודים תש"ע, וכי העותרים יהיו רשאים להגיב להודעה זו. ביום 29.7.08 הודיעה המדינה כי נוכח עמדת הממונה על התקציבים באוצר אין אפשרות לאשר חריגה אשר תפרוץ את גבולות התקציב, ולפיכך אין ניתן לקצר את תהליך יישום פסק הדין, כך שיסתיים בשנת הלימודים תש"ע. העותרים מצידם ביקשו בתגובתם מיום 11.8.08 להכריע בבקשתם לפי פקודת בזיון בית המשפט. כן טענו העותרים כי כיוון שפסק הדין ניתן במותב של שבעה שופטים, נדרשת החלטה במותב של שבעה שופטים על מנת לאשר עיכוב ביצוע שלו.

ביום 26.8.08 החלטתי לקיים דיון בפני מותב של שבעה שופטים בשאלת מועד יישום פסק הדין, ודיון זה התקיים ביום 9.11.08. בדיון שנערך תיארה באת-כוח המדינה, עו"ד ד' בריסקמן, את הערכותה התקציבית של המדינה ליישום פסק הדין וטענה כי אין יותר העדפה של אזורים המוגדרים כאזורי עדיפות לאומית, אלא נעשית בחינה פרטנית של ההטבות השונות בתחום החינוך. כן ציינה באת-כוח המדינה כי הליך החקיקה של הצעת חוק אזורי עדיפות לאומית לא התקדם ואף עתה אינו צפוי להתקדם בשל הבחירות הקרובות לכנסת. הופיעה בפנינו אף מנכ"לית משרד החינוך, הגב' שלומית עמיחי, שעמדה בדבריה על האופן שבו פועל משרד החינוך ליישום פסק הדין והצביעה על הקושי התקציבי העומד בפני משרד החינוך בכל הנוגע ליישום מהיר יותר של פסק הדין. לטענתה, יישום פסק הדין במועדים קרובים יותר מהמתוכנן יחייב תוספת תקציבית של כ-65 מיליון ש"ח או לחלופין קיצוץ בתחומי פעילות חשובים נוספים של משרד החינוך. בא-כוח העותרים, עו"ד ח' ג'בארין, חזר בדיון שנערך בפנינו על טענותיו כנגד האופן שבו פועלת המדינה ליישום פסק הדין והוסיף כי אין הצדקה לדחייה המבוקשת על ידי המדינה. בנוסף נשמעו בפנינו טענות באי-כוח העותרים בבג"ץ [5007/07](#), עו"ד ה' בן נפתלי ועו"ד נ' מאיר, [פורסם בנבו]. בעתירה האמורה משיגים העותרים כנגד ביטול תקצוב תשלומי ה"מוחזקות".

5. לאחר שמיעת הטענות וההבהרות לא נותר לנו אלא לציין כי העניין שלפנינו הוא ביטוי חמור לחרות שנוטלים לעצמם המשיבים שלא לקיים את פסק דינו של בית משפט זה. במידה מסוימת התחשבנו בבקשות המשיבים למתן שהות כדי להיערך לביצוע פסק הדין; אולם המשיבים, שהיה עליהם ליישם את ההכרעה שנתקבלה בבית המשפט, נהגו בה כהמלצה אשר תכובד לפי סדרי העדיפויות שלהם ובמועד שייקבע על ידם. בפסק דיננו לא הורינו על האמצעים שיינקטו כדי לקיים את עקרון השוויון, אלא

עמדנו על חובתה של המדינה לפעול בשוויון. אי-השוויון שנחשף בפנינו בא לידי ביטוי בהפלייה שקובעה במפת אזורי "עדיפות לאומית", לפיה הוקצו הטבות בחינוך ליישובים יהודיים ולא ניתנו ליישובים ערביים, שמיקומם הגיאוגרפי רחוק אף הוא מהמרכז ושמצבם הסוציו-אקונומי הצדיק השוואתם ליישובים היהודיים שזכו להטבות אלה. וכך אמרנו:

"הנה כי כן, מסקנתנו היא כי לאור הנתונים שהובאו בפנינו והדין הנוהג בנדון, החלטה 2288 של הממשלה אינה יכולה לעמוד, שכן היא מביאה לתוצאה מפלה בין המגזר היהודי למגזר הערבי. אם אכן סבורה היתה הממשלה כי הריחוק מן המרכז מביא לפערים בלתי רצויים בתחום החינוך, הרי נכון הדבר לא רק לגבי ישובים יהודיים אלא גם לגבי ישובים ערביים. אולם, התוצאה לפיה הישובים הנחשבים כפריפריאליים לעניין החינוך הם ברובם המכריע ישובים יהודיים מצביעה בהכרח על תוצאה מפלה. שוני רלבנטי לכאורה – הוא הריחוק הגיאוגרפי – הופך לשוני בלתי רלבנטי ומפלה, עקב תוצאת המדיניות האמורה. להסדר המפלה לא ניתן כל הסבר שיהיה בו כדי לשכנע כי המדיניות – חרף היותה מפלה – היא חוקית בהתאם לאמות המידה של חוקי היסוד. המסקנה היא, איפוא, כי מדיניות זו של הממשלה, כפי שהיא באה לידי ביטוי בהחלטה 2288, הינה מפלה ובלתי חוקית" (ראו בג"ץ 11163/03 ועדת המעקב העליונה לענייני הערבים בישראל נ' ראש ממשלת ישראל (פורסם בנבו), 27.2.06), פסקה 23 לפסק דינו של הנשיא א' ברק).

ההחלטה לקיים את פסק דינו של בית משפט זה בהדרגה על ידי הפחתת ההטבות מיישובים אחרים ופיטורי מורים הינה החלטה תקציבית של משרד החינוך והאוצר, שלא נערכו לכיבוד פסק הדין במועד שנקבע בו אלא ישלימו על פי תכניתם את היישום רק לאחר חלוף יותר מארבע שנות לימודים מאותו מועד. אכן, ניתן לקיים את פסק הדין על ידי חלוקה שונה של משאבים במסגרת תקציבו של משרד החינוך ושינוי סדרי העדיפויות שלו. ניתן היה לקיימו גם על-ידי תוספת תקציבית, אשר כפי שנמסר לנו, אינה כרוכה בתקציבי עתק, אלא, כפי שעולה מדבריה של מנכ"לית משרד החינוך, בסכום של כ-65 מיליון ש"ח שהוא סכום שאינו גדול יחסית לתקציב הכולל של משרד החינוך. אנו לא נדון, כמובן, באופן היישום של פסק הדין, שכן החלוקה של המשאבים היא עניין למדיניות הממשלה; עם זאת, מתקשים אנו לראות בנסיבות העניין

מדוע לא הובאה בגדר הכנת התקציב מאז ניתן פסק דיננו ביום 27.2.06 החובה לקיים את פסק הדין.

6. באת-כוח המדינה הודיעה לנו כי בוטלו אזורי העדיפות הלאומית, וכי מעתה מחולקים התקציבים הרלוונטיים על-פי קריטריונים שיותאמו בהדרגה לפסק הדין. אולם, ההצהרה על ביטול מפת אזור עדיפות לאומית אינה מקיימת את פסק הדין כל עוד חלוקת ההטבות מתנהלת על-פי מתכונת העבר, אשר נקבע בפסק דיננו כי היא מפלה ופוגעת בשוויון. מבחן היישום הוא בהימנעות המדינה מחלוקת הטבות באופן המפלה לרעה את היישובים הערביים בישראל ואינו בהצהרה פורמלית, אשר לעת הזו הביטוי המעשי שלה בשטח הוא מוגבל.

אנו מקבלים את דבריה של מנכ"לית משרד החינוך כי המשרד נקט בפעולות לקידום היישום של פסק הדין, וכי פעל מתוך כוונה להפחית את הפגיעה ביישובים שנהנו מהטבות כדי לא לגרום לתוצאה קשה להם, ואף גילינו התחשבות במצב דברים זה בכל דיונינו הקודמים. כאמור לעיל, בפני המדינה עומדות דרכים נוספות שלא לפגוע באותם יישובים; אך עניין זה אינו עומד בפנינו אלא בפני הרשות המבצעת החייבת בכיבוד פסק הדין.

7. על אף האמור לעיל, בהתחשב בכך שאנו מצויים כיום בעיצומה של שנת הלימודים תשס"ט, איננו רואים מנוס מלהיעתר חלקית לבקשת המדינה לדחייה נוספת במועד השלמת היישום המלא של פסק הדין. עם זאת, דחיית המועד ליישום פסק הדין והנהגתם המלאה של הקריטריונים החלופיים, שהוכנו במשרד החינוך, תחת הקריטריון של אזורי עדיפות לאומית עד לשנת הלימודים תשע"ב נראית לנו מנוגדת לחובתה של המדינה לפעול באופן הולם ליישום פסק הדין. בדיונים הקודמים שקיימנו עקב בקשת הדחייה של המדינה התחשבנו בקושי התקציבי הכרוך ביישום מלא של פסק הדין ובצורך להמשיך בשנות הלימודים השוטפות ביישובים שהסתמכו על ההטבות שהובטחו להם. אולם, הקושי אינו יכול להצדיק דחייה כה משמעותית נוספת ביישום פסק הדין. בסופו של יום מן הראוי לזכור כי עסקינן בחובה לקיים פסק דין, שהיא חובה בלתי מעורערת הנדרשת לקיום הסדר התקין ולהבטחת שלטון החוק בשיטת המשטר שלנו. קשה לקבל כי לא הייתה למדינה אפשרות לביצוע במועד שנקצב, אך בוודאי שלא ניתן לקבל טענה כי אין באפשרותה לקיים את פסק הדין במלואו אלא

בתום תקופה של למעלה מחמש שנים מאז שניתן. בהקשר זה מן הראוי לזכור עוד, כי החובה ליישם את פסק הדין אינה חובה המוטלת על משרד החינוך בלבד, כאילו היה אישיות משפטית נפרדת ואוטונומית, אלא מדובר בחובה המוטלת על המדינה בכללותה. לפיכך, על אף שאין בכוונתנו להתערב בשאלת המקורות התקציביים שבאמצעותם תיישם המדינה את פסק הדין, הרי נראה כי אין הכרח שמימון זה יבוא דווקא מקיצוץ בתחומי פעילותו האחרים של משרד החינוך או מפיטורי מורים. מכל מקום, העדר אפשרות לפריצת מסגרת התקציב ודאי שאינו יכול לשמש כהצדקה לאי-יישום פסק דינו של בית משפט זה. בהתחשב בכך שבמשך התקופה הנדונה קיימו דיונים לביטול בקשות המדינה לדחיית מועד יישומו המלא של פסק הדין, אין מתקיימים במקרה דנן התנאים המקימים עילה לפי פקודת ביזיון בית המשפט, ובקשת העותרים לעניין זה נדחית.

העותרים בבג"ץ [5007/07](#), שעתירתם נוגעת כזכור לביטול תשלומי ה"מוחזקות", יגישו עד ליום 1.6.09 הודעה מעדכנת בדבר הצורך בהותרת העתירה שהוגשה על ידם תלויה ועומדת נוכח ההתפתחויות שיתרחשו עד לאותו מועד.

8. לפיכך, אנו רואים להורות על דחיית מועד היישום של פסק הדין בבג"ץ 11163/03 עד ליום 1.9.09, תחילת שנת הלימודים הבאה. אנו סבורים כי די בפרק הזמן שנותר עד לתחילת שנת הלימודים תש"ע כדי לאפשר למדינה להחליט כיצד להיערך מבחינה תקציבית ליישום החלטתנו זו, ומן הראוי כי הגורמים הרלוונטיים במשרד החינוך ומחוצה לו יפעלו תוך כיבוד החובה החוקית המוטלת על המדינה ליישום פסק הדין.

ה נ ש י א ה

המשנה לנשיאה א' ריבלין:

אני מסכים.

המשנה לנשיאה

השופטת א' פרוקצ'יה:

אני מסכימה.

ש ו פ ט ת

השופט א' א' לוי:

אני מסכים.

ש ו פ ט

השופט א' גרוניס:

אני מסכים.

ש ו פ ט

השופטת מ' נאור:

אני מסכימה.

ש ו פ ט ת

השופט ס' ג'ובראן:

אני מסכים.

ש ו פ ט

הוחלט כאמור בהחלטתה של כב' הנשיאה ד' ביניש.

ניתנה היום, כ"ה בחשוון התשס"ט (23.11.2008).

ש ו פ ט

ש ו פ ט ת

המשנה לנשיאה

ה נ ש י א ה

א' פרוקציה 54678313-11163/03

ש ו פ ט

ש ו פ ט ת

ש ו פ ט

העותק כפוף לשינויי עריכה וניסוח. 03111630_N40.doc דז
מרכז מידע, טל' 02-6593666 ; אתר אינטרנט, www.court.gov.il
ניסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה